

Економічна безпека – європейський досвід запобігання та розкриття економічних злочинів

Резнік О.М.

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри АГПФЕБ

Сумський державний університет

Розуміння економічної безпеки фактично виникло з появою держави та входить до складової національних інтересів. Економічна безпека держави— це такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни у цілому, достатній економічний та оборонний потенціал навіть за найнесприятливіших варіантів розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів.

Дане питання набуває особливої актуальності для більшості європейських країн, одним з першочергових завдань для них є забезпечення економічної безпеки. Проблеми боротьби із злочинністю у сфері економіки пов'язані з новими проявами діянь, застосуванням все більш винахідливих способів та обсягу вчинення злочинів, про що свідчить сучасний стан економіки. З цією метою в кожній державі функціонує дієвий механізм по розкриттю і попередженню економічних злочинів.

В Італії розкриттям і розслідуванням економічних злочинів, у т. ч. у сфері оподаткування, поряд з Державною поліцією та Корпусом карабінерів займається Генеральне командування фінансової гвардії (ГКФГ), яке структурно входить до Міністерства фінансів. Основними функціями ГКФГ є попередження, викриття та розслідування фінансових злочинів. Підрозділи ГКФГ певною мірою діють автономно. Однак фактично координація з відповідними структурами поліції в рамках здійснення оперативних та слідчих заходів з боротьби з економічними злочинами носить характер підпорядкованості їм, оскільки в даному разі офіцери ГКФГ реалізують свою поліцейську функцію [1].

Головна відмінна особливість правоохоронної діяльності в Італії у сфері боротьби з економічною злочинністю — це винятково широка компетенція

ГКФГ, надана рядом законодавчих актів, серед яких основними є норми з припинення порушень фінансових законів, передбачені Законом від 7 січня 1929 р [2].

Офіцерів ГКФГ наділено фіскальними функціями податкових інспекцій і правами поліції в частині здійснення оперативних заходів та кримінального розслідування. Вони мають право доступу на підприємства, фірми, в банки і до будь-яких документів у зв'язку з необхідністю перевірки об'єктів оподаткування та фінансового контролю без отримання дозволу суду на такі дії. Вони самостійно здійснюють оперативний пошук таких злочинів, як укриття доходів від оподаткування, фіктивне банкрутство, махінації з переказом валюти за кордон і з-за кордону, а також інших злочинів. У разі викриття фактів приховування доходів від оподаткування на суму не менш як 50 млн лір (1 тис. лір — приблизно 1,2 дол. США), офіцер ГКФГ може самостійно оформити адміністративний штраф і направити матеріали для виконання в адміністративне бюро. В оперативній діяльності офіцери ГКФГ керуються тими ж законами, що й Державна поліція.

За обов'язковими платежами, які вилучає держава в юридичних та фізичних осіб, у ряді країн слідкують податкові інспекції. У США така інспекція має назву Служба внутрішніх доходів (СВД). Представників цієї служби американські громадяни бояться більше, ніж поліцейських, агентів ФБР, ЦРУ і всіх інших спецслужб [1].

Ці страхи не позбавлені підстав. Навряд чи яка інша державна установа в США може зрівнятися з податковою інспекцією за широтою наданих повноважень. Відповідно до федерального законодавства США, вищі адміністративні повноваження у сфері оподаткування надано міністру фінансів. Але практичну діяльність із збору податків здійснює фінансова служба внутрішніх доходів, яка організаційно входить до складу міністерства фінансів. Це — потужне, розгалужене податкове відомство.

У США інспектор-контролер покликаний не тільки займатися викриттям порушників закону, але й всіляко допомагати платникам податків правильно

оформити відповідну анкету, нагадати забудькуватим платникам про сплату податків, а коли реакції не буде, то вжити до них санкцій.

У податкового інспектора для кожного типу перевірки є докладне настановлення відповідно до того, що і в якій послідовності потрібно перевіряти. Для кожної галузі економіки і практично для кожної професії є спеціально розроблені інструкції. СВД має свій слідчий апарат, який провадить позасудове переслідування громадян. Йому надано повноваження із розслідування всіх порушень Закону про банківську таємницю (за винятком порушень положень Звіту про міжнародні перевезення валютних та грошових коштів, розслідування з яких провадить митна служба).

В англійській судовій практиці ухилення від сплати податків віднесено до категорії шахрайства у сфері комерції. Такі шахрайства англійське законодавство відносить до сфери кримінального права. Справи про ці злочини розслідуються спеціальними відділами поліції з боротьби із шахрайством.

Ухилення від сплати податків в Англії карається тюремним ув'язненням (у деяких випадках) до 10—12 років. До недавнього часу в швейцарському законодавстві зберігався традиційний принцип відмови в правовій допомозі у справах про податки іноземним податковим і валютним органам ні з особистої ініціативи, ні у відповіді на запити іноземних служб. Великі зміни в міжнародній економіці за останні роки трохи послабили, хоч і в обмежених рамках, непохитність цього принципу. З одного боку, до деяких винятків привів розвиток організованої злочинності. З іншого боку, і в швейцарському законодавстві з податків з'явилися більш жорсткі норми. Податкові злочини з обтяжуючими обставинами стали каратися позбавленням волі і розслідування їх було передано до компетенції органів з кримінальних справ [4].

У 1986 році було видано закон про міжнародну правову допомогу в кримінальних справах, який має норму про кооперацію Швейцарії із закордоном з переслідування податкового шахрайства. Це єдина сфера, в якій іноземні органи юстиції можуть отримати від швейцарських установ інформацію, що є банківською таємницею. Поняття податкове шахрайство в

законі про правову допомогу не визначається. Закон відсилає до адміністративного права, яке дає таке визначення діяння, що підлягає покаранню: “Якщо своїми обманними діями винний сприяє тому, що громадянська позбавляється податку в значній сумі внеску або інших платежів, або вона буде позбавлена надбання іншим чином, ці дії караються тюремним ув'язненням до одного року або штрафом до 30 тис. франків”. Якщо з приводу ознак податків є сумнів, який згадано в запиті про правову допомогу, федеральне управління поліції і контрольні виконавчі органи залучають думку Швейцарського податкового управління (податкові органи добре знайомі з іноземними законами про податки). Швейцарські податкові органи не мають права передавати іноземним податковим органам інформацію, захищену банківською таємницею, тому що це допускається тільки для судових органів при розслідуванні шахрайства [3, с.212].

У Німеччині податкова служба виконує функції фінансового правоохоронного органу. Місцеві податкові органи мають добре підготовлені слідчі відділи, які мають відповідні повноваження, а також апаратуру підслуховування та звукозапису, лабораторії, в яких проводиться аналіз справжності документів, поданих платниками податків, почеркознавчі, хімічні та інші криміналістичні експертизи.

Інформацію на осіб, котрі ухиляються від сплати податків, податкові органи Німеччини отримують від поліції, прокуратури, служби безпеки, а також від громадян. Внутрішньою інструкцією таким інформаторам передбачається виплата винагороди — до 10 % від суми нарахованої за несплату податків неустойки.

Податкові служби Німеччини мають право вилучати фінансові документи з банків, із страхових компаній тощо. У своїй діяльності вони застосовують такі методи, як конфіскація ділової документації у фірм і громадян, зайнятих приватною практикою, а також проводять розслідування із звинувачення адвокатів та консультантів з питань ухилення від податків [5].

Отже, в кожній державі сформовані органи, що покликані сприяти збереженню економічної безпеки. Як показує європейський досвід, вони можуть створюватись і функціонувати на базі різних державних органів та установ, маючи різний рівень незалежності у своїх діях та коло повноважень.

Список використаних джерел:

1. OSCE POLIS Правоохоронні органи держав-учасників та партнерів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=23&lang=ru
2. Всесвітній огляд економічних злочинів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pwc.com/uk_UA/ua/press-room/assets/GECS_Ukraine_ua.pdf
3. Шостко О. Нові європейські ініціативи і підходи до протидії ОЗ // Вісник АПрН України. – 2008. – № 2 (53). – С. 212–221
4. Prof.dr. Petrus C. VanDuyne, prof. dr. Marcel Pheijffer RA, prof. dr. Hans G. Kuijl RA, Arthur Th. H. van Dijk MA, Gerard J. C. M. Bakker MA, *Financial investigation of crime*. Koninklijke vermande, 2001, стор. 18 – 19.
5. Податкова система Німеччини - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://appu.org.ua/main2/shkola_platnyka_podatkiv/vse_pro_podatki/zarybi_zhnuy_dosvid/Germany.html

Резнік О.М. Економічна безпека – європейський досвід запобігання та розкриття економічних злочинів / О.М. Резнік // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства»], (Суми, 21–22 травня 2015 р.). – Сумський державний університет, 2015. – с. 345-348